РІК ЗАЛОЖЕНЯ 1893.
"СВОБОДА"
"LIBERTY"
виходить три рази на тиждень
вівторок, четвер і суботу,
видає
„УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ"
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
Всі листи, моні-ордери і чеки треба виисилати на адресу „SVOBODA".

СВОБОДА

ESTABLISHED 1893.
"SVOBODA"
("LIBERTY")
the Ukrainian Newspaper
published three times a week
Tuesday, Thursday and Saturday,
by Ukrainian National Association
at 83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
The best advertising medium.
Rates furnished on application.

Урядовий орган Українського Народного Союза -- "SVOBODA" -- Official organ of Ukrainian National Association.

РІК XXV. ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ., второк 24-го цьвітня 1917. Ч. 47. VOL. XXV. JERSEY CITY, N. J., Tuesday, April 24, 1917. No. 47.

НАСТУП АЛЇЯНТІВ ЗДЕРЖАНИЙ.

Французи і Анґлїйцї полонили від початку наступу 33.000 Нїмців.

ПОГОЛОСКИ ПРО ЗАВІШЕНЄ ОРУЖА МІЖ РОСІЄЮ А НІМЕЧЧИНОЮ.

РОСІЙСЬКА АРМІЯ НЕ Є ПРИГОТОВЛЕНА ДО ЗДЕРЖАНЯ НІМЕЦЬКОГО НАСТУПУ.

ВІЙНА У ФРАНЦІЇ:

ВЕЛИКИЙ НАСТУП АЛЇЯНТІВ ЗДЕРЖАНИЙ.

БЕРЛИН, 22. цьвітня. — Німецький ґенеральний штаб доносить:

„В Бельгії в богато місцях чинність артилерії знова змагаєть ся.

„На північ від ріки Скарп огонь артилерії доходив часом до незвичайної сили. Наступаючі війска неприятеля взято в огонь крісів і ґармат та здавлено напад в самих початках.

„На анґлїйськім фронтї коло Ст. Кантен відбули ся рано лише поменьші бої. На полудне від ріки Соми панувала оживлена діяльність артилерії.

„На французькім фронті над рікою Ен і в Шампанії боротьба була дуже обмежена".

ФРАНЦУСЬКИЙ РАПОРТ.

ПАРИЖ, 22. цьвітня. — Французьке міністерство війни оголосило отсей звіт:

„В околиці на полудне від Ст. Кантен останної ночи був сильний огонь артилєрії.

„Між Соасон а Рем неприятель переводив в кількох місцях протинапади, які однак ударемнено. Неприятель бомбардував з незвичайною силою місто Рем, а передівсім ту дїльницю міста, в котрій лежить катедра. (Після оцінки воєнних знавців впало на місто около 65.000 ґранатів і шрапнелів).

„В Шампанії відбито протинапади з тяжкими втратами для Німців.

„Німецький батальон, який вчера пополудни коло Мон Го зробив наступ, був приневолений уступити назад, полишаючи на побоєвищи богато ранених і убитих.

„В протягу 21. цьвітня знищено три німецькі лїтаки".

ВІД ПОЧАТКУ НАСТУПУ АЛЇЯНТИ ПОЛОНИЛИ 33.000 НІМЦІВ І ЗДОБУЛИ 330 ҐАРМАТ.

ЛОНДОН, 21. цьвітня. — **Від початку наступу алїянтів у Франції і Бельгії, то є в часї від 8. до 20. цьвітня, французькі і анґлїйські війска полонили 33.000 Нїмців та здобули 330 машинових крісів і ґармат.**

НАСТУП АЛЇЯНТІВ ПРИНІС НІМЕЧЧИНІ ПОБІДУ.

БЕРЛИН, 22. цьвітня. — **По тижневи страшного бомбардованя німецький боєвий фронт над Рікою Ен і в Шампанії остав цілий. Французьким війскам в жаднім місци не вдало ся переломити німецької боєвої лінії, яку від місяців вже будовано і укріплювано. Коли Французам не вдало ся осягнути успіху при помочи сьвіжих сил і помимо найбільших зусиль, то треба надїяти ся, що се їм не вдасть ся і пізнїйше при помочи резерв, які складають ся з гіршого матеріялу.**

Німецькі війска уступили лише на малім просторі і то лише з тих становищ, які були виставлені з двох боків на огонь неприятеля. Опорожнене мало на цїли щадити житє німецьких жовнірів. Німецькі війска уступили на головну боєву лінію і відси привитали страшним огнем наступаючого неприятеля. Французьким війскам не вдало ся навіть зблизити ся до першої головної лінії німецької, так званої лїнії Зіґфріда.

Пятидневна боротьба принесла Французам лише втрати. Після дуже умірковаиої оцінки втрати Французів в битві над рікою Ен і в Шампанії виносять 100.000 людий.

В битві брало участь цілих 30 дивізій французьких і одна дивізія війск російських. (Разом поверх 600.000 людий). Богато дивізій потерпіло такі втрати, що для доповненя тих втрат треба було їх усунути, а їх місце заступити новими.

згадана часопись — то се було би побідою центральних держав, бо війна принесла би роздроблене Росії; Франція і Італія не одержали би їм належних провінцій, Анґлїя була би упокорена, а Америка осьмішена.

—o—

АЛЇЯНТИ БОЯТЬ СЯ ГОВОРИТИ ПРО МИР.

ЛОНДОН, 21. цьвітня. — З нагоди вістий про мирові наради, які небаром задумують скликати соціялїсти ріжних держав в Стокгольмі, звісний анґлїйський критик Бернард Шов заявив отсе:

„Якийсь страх не позволяє алїянтам говорити про мир. Сей страх є наслїдком блуду, який зробили всї проти Німеччини воюючі держави з виїмкою президента Вілсона. Вони не заявили доси, що хотять мира та що вони готові кождої хвилї розпочати мирові переговори. Німеччина, видячи в мировім предложеню моральний успіх, заявила ся готовою до мирових переговорів.

„Обовязком алїянтів було в тім зглядї Німеччину ще перевисшити і показати свою добру волю, що вони є готові на всї жертви, коли вдало би ся заключити чесний мир, який дав би повну запоруку й на будучність".

ПОГОЛОСКИ ПРО МИР.

ЗАВІШЕНЄ ОРУЖА МІЖ НІМЕЧЧИНОЮ І РОСІЄЮ.

БУЕНОС АЙРЕС, 20. цьвітня. — **До еспанського посольства в Ріо де Жанейро (Бразилїя) надійшла телєґрама, що між Німеччиною і Росією прийшло до завішеня оружа.**

Урядового потверджена сеї вістки нема.

ВАШІНҐТОН, 20. цьвітня. — **Нинї пополудни надійшла вістка про завішенє оружа між Німеччиною і Росією до департаменту для заграничних справ.**

В урядових кругах ввжають сю вістку за безпідставну, хоч з другої сторони признають, що вісти, які в останних днях надходять з Петроґраду, є якісь дуже невиразні і неясні.

МИРОВІ НАРАДИ СОЦІЯЛЇСТІВ В СТОКГОЛЬМІ.

СТОКГОЛЬМ, 21. цьвітня. — **Данський міністер, соціялїст Штавдінґ, заявив нинї, що з початком мая розпічнуть ся в Стокгольмі мирові наради соціялїстів.**

Між делєґатами, які візьмуть участь в тих нарадах, будуть також Американцї.

АМСТЕРДАМ, 21. цьвітня. — Провідник голяндських соціялїстів, Тельстра, в дорозї на наради соціялїстів в Стокгольмі прибув до Берлїна, щоби відбути передтим довшу конференцію з провідниками соціялїстів німецьких і австрійських.

ІТАЛІЯ ПРОТИ МИРА ПІД ТЕПЕРІШНУ ПОРУ.

РИМ, 21. цьвітня. — Італїйські часописи виступають проти заключеня мира під теперішну пору.

„Центральні держави не дістануть такого мира, якого вони собі бажають. Всякі інтриґи зі сторони соціялїстів, щоби довести до мира під теперішну пору, будуть безуспішні — пише італїйська часопись „Джорнале д'Італїя".

Коли би нинї заключено мир — пише

В РОСІЇ:

РОСІЙСЬКА АРМІЯ НЕ Є ПРИГОТОВЛЕНА ДО ЗДЕРЖАНЯ НАСТУПУ.

КОПЕНГАГЕН, 21. цьвітня. — Останні вісти, які надходять з Росії, кажуть здогадувати ся, що карність серед російських війск сильно потерпіла. Помимо урядових запевнень зі сторони провізоричного правительства і головних командантів показуєть ся, що російські жовнїри не довіряють своїм командантам і домагають ся безпосередного впливу на веденє воєнних операцій.

Є загальне переконанє, що невдоволенє серед російських війск, а вслїд за тим ослабленє карности ґрозить російській армії, що вона не буде взилї здержати сподїваного наступу німецьких війск.

РОСІЙСЬКІ СОЦІЯЛЇСТИ ДОМАГАЮТЬ СЯ ЗАГАЛЬНОГО МИРА.

ПЕТРОГРАД, 21. цьвітня. — Російські соціялїсти вислали нинї відповідь на телєґраму американського конґресмена, соціялїста М. Лондона, який домагав ся опрокиненя вістий, що російські соціялїсти є за окремим миром з Німеччиною. Відповідь звучить:

„Російські соціял-демократи, як се зазначено на нараді делєґатів робітників і жовнїрів, не є за окремим миром з Німеччиною, але за загальним миром. Ми є за сьвітовим миром без здобуваня чужих земель і без воєнних відшкодовань, на підставі свобідного розвою народів. Пролетаріят всїх країв повинен зробити все можливе, щоби такий мир в як найкоротшім часї наступив".

СЕЛЯНИ В РОСІЇ ДОМАГАЮТЬ СЯ МИРА.

КОПЕНГАГЕН, 21. цьвітня. — **З Петроґраду доносять, що мирові змаганя в Росії не обмежують ся виключно на робітничі маси по містах і на жовнїрів, які стоять з ними в злуцї, але поширили ся сильно по селах. В богато околицях селяни уряджують великі демонстрації і домагають ся, щоби жовнїрів з фронту відослано як найскорше домів.**

В місцевостях, в котрих власти старали ся насильно недопустити до демонстрацій, прийшло до поважних заворушень.

РОСІЙСЬКЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО ДОМАГАЄТЬ СЯ ПЕРЕВЕДЕНЯ НАСТУПУ.

СТОКГОЛЬМ, 22. цьвітня. — **Тутешна часопись „Даґенс Ніґетер" одержала вістку, що провізоричне російське правительство домагаєть ся переведеня великого наступу проти Німеччини і Австро-Угорщини в надії, що в сей спосіб положить ся конець всяким змаганям до окремого мира.**

Також і деякі російські команданти є тої гадки, що лише через переведенє більших воєнних операцій вдасть ся привернути карність в російській армії.

Осторога російського ґен. Ґурка.

ПЕТРОГРАД, 20. цьвітня. — На відносини, які панують серед російського війска, кидає певне сьвітло розказ ґенерала Ґурка, команданта російської армії на західнім фронті.

Ґен. Ґурко видав проклямацію до жовнїрів, в якій представляє, що вибір, арештоване і усуване офіцирів з високих становищ радою жовнїрів є небезпечне, бо може потягнути за собою дуже поважні наслідки.

Ґенерал заявив дальше, що право іменованя офіцирів прислугує лише жовнїрам в Петроградї і Москві, які є безпосередно відповідальні за революцію. Таке становище заняла навіть рада жовнїрів і делєґатів.

Ґен. Ґурко вказує, що примінене такої практики в чинній армії на боєвім фронтї спричинить розлад, а тодї відповідальність за воєнні операції мусїла би спасти на рядових жовнїрів.

В додатковім розказї повідомив ґен. Ґурко, що на 100 жовнїрів є 7 управнених до відпустки (урльопу). Котрі жовнїри мають пійти на урльоп, про се мають рішати самі жовнїри між собою.

Новий командант балтійської фльоти.

ПЕТРОГРАД, 20. цьвітня. — **Адмірал Колчак, командант чорноморської фльоти, іменований головним командантом всїх російських сил на Балтійськім мори.**

Його іменоване стоїть в злуцї зі сподїваним наступом німецьких війск на суші і на мори проти Петроґраду.

ЗАБОРОНА АЛЬКОГОЛЮ В РОСІЇ ПОЗІСТАНЕ Й ПО ВІЙНІ.

СТОКГОЛЬМ, 20. цьвітня. — Справа заборони алькоголю була предметом нарад, які відбули ся в Петроґрадї під проводом президента столицї.

На нарадах принято ухвалу, щоби старати ся о переведенє закона в справі заборони алькоголю в цілій державі також на час по скінченю війни. Дозволеною має бути лише продаж пива і легкого вина. Контролю над продажею мають обійняти земства.

НА МОРИ:

НАПАД НІМЕЦЬКИЙ ТОРПЕДОВЦІВ НА КАЛЄ І ДОВЕР.

ЛОНДОН, 22. цьвітня. — Урядове донесенє німецької адміралїції звучить:

„Фльотилї німецьких торпедовців зробили напад на Калє (французька пристань) і Довер (анґлїйська пристань). Німецькі кораблї віддали 650 стрілів.

„В битві з анґлїйськими торпедовцями і патрульними кораблями два кораблї затоплено а богато ушкоджено.

„З німецьких торпедовців два доси не вернули і тому треба вважати їх за страчених".

В АВСТРІЇ:

З РИМУ ДОНОСЯТЬ ПРО РЕВОЛЮЦІЮ НА УГОРЩИНІ.

РИМ, 21. цьвітня. — **До Ватикану наспіли нинї вісти, що Угорщина находить ся в передодни революції.**

В Будапешті і 25 инших містах Угорщини проголошено воєнний стан.

—o—

АНҐЛЇЙСЬКА КОМІСІЯ ПРИБУЛА ДО ВАШІНҐТОНУ.

ВАШІНҐТОН, 22. цьвітня. — **Нинї о 3-годинї пополудни прибула до Вашінґтону анґлїйська комісія під проводом Артура Дж. Балфура. Членів комісії привитав на стації секретар Ленсінґ.**

Завтра рано відвідає Балфур президента Вілсона.

Коли розпічнуть ся спільні воєнні наради, доси незвісно.

"SVOBODA" (LIBERTY)
the Ukrainian newspaper
Published three times a week: Tuesday, Thursday and Saturday by Ukrainian National Association at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Established 1893.

JOSEPH STETKEWICZ, editor
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ANDREW SAWKA, manager
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as second-class matter March 30, 1911, at the Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

SUBSCRIPTION:	ПЕРЕДПЛАТА:
In United States:	В Злучених Державах:
$2.50 per year	на рік $2.50
$1.25 per 6 months	на пів року $1.25
$1.00 per 4 months	на 4 місяці $1.00
In Jersey City and to foreign countries:	В місті Jersey City і за границю:
$3.25 per year	на рік $3.25
$1.75 per 6 months	на пів року $1.75
$1.00 per 3 months	на 3 місяці $1.00
Single copy 3 cents.	Поєдинчке число 3 центи.

За кожду зміну адреси платить ся 5 центів.

Адреса: SVOBODA
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Всї моні-ордери і чеки треба виписувати на адресу „Svoboda".

При висиланю замовленя належить долучити моні-ордер або чек.

Число телефону 498 Jersey City.

З біжучої хвилї.

Помимо ріжнородних перешкод, помимо воєнного стану в Америцї, помимо великої дорожнї і страху населеня перед незнаною будучностию, помимо непогоди в деяких місцевостях і помимо многих обставин, нашій справі неприхильних — „Український День" вийшов загалом лїпше, нїж можна було сподївати ся. Наш бідний нарід в старім краю дістане досить велику підмогу в грошах, а скільки ми з приводу „Українського Дня" зискали морально, се дасть ся оцінити щойно в будучности, хоч вже тепер можна в американській пресї замітити богато заінтересованя нашим народом і богато прихильности для нас.

Заки вислїд „Українського Дня обговоримо докладнїйше (по обчисленю всїх збірок), почуваємо ся до обовязку подякувати щиро всїм тим нашим землякам, які не жалували свого часу і труду та зробили всьо, що було в їх силї, аби „Український День" випав по можности як найкрасше.

Від якогось часу за полїтичним проводом над українською іміґрацією гонять люди, яких цїле житє, вся їх дїяльність була одним нехтованєм українства, висьмíванєм його яко національної ідеї.

Вони мають лице уважати себе за правдивих репрезентантів української іміґрації, мимо того, що для української справи вони нїчого путнього не зробили, мимо того, що орють чужий переліг, служать чужим, „інтернаціональним" богам, а Українцям час від часу дають „маленьку дулю"...

Тісамі інтернаціонали, ті провідники „українських соціялїстів", нападають на тих людий, які віддають себе в цїлости народному дїлу, народній роботі і жадають від своєї суспільности тогосамого, а від чужих вимагають поважаня для свого народу, признаня йому широких національних прав на його рідній земли в Европі.

Для провідників тих народностий, які мають дїло з українським народом, далеко лїпша на руку, далеко приємнїйша і вигіднїйша перша катеґорія „Українців". — Бо вони не ставлять остро і ясно українського питаня.

І сї люди, яких українська справа нїчого не обходить, яким дорозший інтернаціональний соціялїзм нїж український націоналїзм, сї люди хорують на манію: бути народними провідниками...

Найстарший син Льва Толстоя, ґр. Ілія Толстой, обїзджає тепер Америку і у всїх більших містах виголошує відчити про Росію. Він є близким приятелем теперішного російського премієра, кн. Юрія Львова, міністра заграничних справ Павла Н. Мілюкова і инших визначних людий, а крім того є сам дуже добре обзнакомлений зі всїми справами в Росії.

Граф Ілія Толстой запевняє, що Росія останеть ся вже назавсїди вільною й поступовою державою, бо „вказівка поступу на годиннику часу не йде нїколи взад, а раз виграна боротьба о волю не може нїколи пропасти".

Толстой заповідає ось-такі реформи в Росії:

1. Знесенє всяких обмежень щодо свободи бесїди, думки і публичних зборів.

2. Наданє всїх горожанських прав усьому населеню Росії і стале заведенє відвічального перед народом мінїстерства, яке буде виконувати свої справи через думу, до котрої члени будуть вибрані прямим голосованєм.

3. Знесенє кари смерти і припиненє системи висиланя на Сибір.

4. Новий подїл земель в користь беземельного селяньства.

5. Повна рівність для всїх народів, включно з усуненєм всяких дотеперішних обмежень для Жидів.

6. Школи, школи і ще раз школи.

Дїяльність радикальних елементів грозить Росії небезпекою.

Після гадки ґр. Ілії Толстоя теперішна дїяльність радикальних елементів, крайного крила соціялїстів, є поважною небезпекою для російської демократії, бо може витворити анархію, якої наслїдком може бути привернене власти абсолютизму.

Однак ґр. Толстой висказує надію, що Росія щасливо перебуде бурю, хоч останнї вісти, як присвоєнє собі власти радою робітників і жовнїрів, а вслїд за тим усуванє і арештованє нею ґенералів і командантів, викликує поважне занепокоєнє.

„Я лише одної річи бою ся, — заявив ґр. Толстой — а іменно, що соціялїсти з крайної лївиці будуть надто радикальні. Нїяк не можу згодити ся на признанє власти жовнїрам. Се справа дуже небезпечна. Такої власти не мають жовнїри анї в сїй анї в жадній иншій републицї. Жовнїр не сьміє розказувати, але виповняти одержані прикази.

„В тім бачу велику небезпеку. Се є знаком неладу. Однак я маю надію, що сьому дасть ся запобігти, та що нове правительство удержить ся.

„Тісамі крайні радикальні елементи були причиною невдачі революції в 1905 р. Їх дїяльність спричинила анархію, а серед сеї анархії темні сили прийшли назад до власти.

„Хоч і тепер крайний радикалїзм може спричинити відновленє абсолютного правительства, то нема однак небезпеки, щоби се дало побіду Нїмеччинї. Нїмеччина може здобути Петроґрад, може здобути Москву, але Росія все ще буде непобідима. Я не вірю, щоби Нїмцї здобули котре з тих міст, бо здобутє кождого дальшого кусника російської землї буде трудностию для Нїмеччини з приводу розтягненя боєвого фронту і перешкоди в транспортах".

Ґр. Толстой припускає, що Нїмеччина буде робити зусиля висадити свої війска на побережу Росії між Петроґрадом а російською армією на боєвім фронтї над Двиною. Після його гадки є навіть можливість, що російська армія буде приневолена уступити назад. Натомісць треба надіяти ся, що російська армія піде наперед в Галичинї і в Румунії.

„Я предсказую, — каже ґр. Толстой — що коли Нїмеччина зробить наступ над Балтійським морем, Швеція стане по сторонї Нїмеччини і спільно розпічне наступ на Петроґрад".

Ґр. Толстой запевняє однак, що Швеція не становить великої небезпеки для Росії, бо в тій хвилї Норвеґія виступить проти Швеції.

„Коли наданє війску полїтичної власти є небезпечне, — говорить дальше ґр. Толстой — то ся небезпека є меньша нїж побіда Нїмеччини над Росією. Патріотизм серед жовнїрів є сильний. Коли нїмецькі війска війшли би на російські землї, кождий мужик, кожда жінка вхопить за оруже проти ворога.

„Найлїпше зробила би Нїмеччина, коли би пійшла за приміром Росії і повалила цїсарський престол. Така можливість після гадки многих Американців не є виключена. Нїмецький нарід є за тим, аби повалити цїсарський престол, заки ще війна покінчить ся; є дуже можливе, що Нїмцї се зроблять з власної волї. Виступленє Злучених Держав до війни проти Нїмеччини прискорить се, бо моральний вплив Злучених Держав є сильний з огляду на те, що вони борють ся в імени свободи".

ЧОЛОВІК І ЗНАНЄ.

Людське знанє і сила ума роблять незвичайно великі поступи. Кождої години можна завважати якусь новість на поли науки. Тисячі часописий і наукових журналїв доносять про сей величанський розвиток людської думки. Пересїчний чоловік познакомлює ся в той спосіб дуже побіжно зі всїми новими винаходами, подібно як подорожний, що їде зелїзницею, оглядає край і його дива в зеркалї зелїзничого воза. В той спосіб ледви одна мала частина людської суспільности знає докладно найновійші здобутки науки.

Щоби слїдити хоч як-так новочасний поступ, треба би хоч що три години писати наукову розвідку. І саме дуже богато часу посьвячуєть ся на писанє в наукових робітнях цїлого сьвіта. На перше місце вибили ся тепер отсї галузи знаня: електричність, психольоґія, лучованє (радіяція), електрохемія і астрономія.

Поступ зроблений тепер в електричности каже здогадувати ся, що спосіб житя, звичаї і цивілїзація людскости змінять ся до непізнаня наслїдком загального ужитку електричности. Сьміло можна предсказувати, що три четверті части всеї працї буде виконувати електрика.

Психольоґія — знанє людського духа — притягає уми найбільше вчених людий сьвіта. Студії на поли психольоґії йдуть скорше нїж на инших полях, з'виїмком електричности. Звісним є тепер, що людський ум се дуже делїкатна і майстерно зложена машина. Її дослїджують під сучасну пору первирядні мужі науки в Америцї і в Европі.

Сьвіт постійно щораз то більше довідуєть ся про несподїванки в лучованю (радіяції) наслїдком відкритя щораз то нових лучів і филь електричности, які бють майже з кождого предмету. Тим електричним филям завдячуємо, що вже тепер пущено в рух бездротний телеґраф між Европою й Америкою та між Америкою й Азією. Нинї кождий корабель на далекім океанї дістає найсьвіжійші відомости при помочи бездротного телеґрафу.

Астрономія робить великанські поступи. Математичні лінії йдуть в безконечність. При помочи рахункових обчислень дослїдили астрономи нові великанські сонця, сотки тисяч разів більші від нашого сонця. А сї великанські сонця можна ледви доглянути найбільшими телескопами. Вони жевріють на небосклонї неначе маленький ясний порошок!

На небеснім зводї бачимо часто ясну мраку. Хемічна аналїза при помочи спектроскопічної методи дає нам можність ствердити, чи ся мрака не є дійсно нїчим иншим, лише мракою, чи може се є громада зьвізд так тїсно накопичених близко себе в незнаній віддали, що для нашого ока вони представляють ся лише мракою. Сї мраки ріжнять ся своїм виглядом, будовою і величиною, подібно як ріжнять ся межи собою цьвіти, або зьвірята. Всї ті зьвізди-мраки становлять разом сьвіт.

Чоловік приходить без своєї власної волї на сьвіт, котрого він не розуміє. Як приходимо так і відходимо з сього сьвіта без нїякого повідомленя, і без остороги; нїхто не питає нас, чи ми хочемо, чи не хочемо. Перед своєю смертию чоловік лишає звичайно потомків, яких стріне тасама доля. І так з поколїня в поколїнє продовжуєть ся людський рід; богато нових здобутків осягає кожде поколїнє, але для себе не задержує нїчого; вчить ся богато, але остає невіжою в найважнїйших справах; працює, думає, відчуває — а все переслїдує чоловіка одна непевність: чи не є те все простим сном? — Все шукає чоловік за щастєм, а нїколи не чуєть ся щасливійшим; все йде вперед до якоїсь цїли, а нїколи її не осягає; змучений уступає крок за кроком, але нїколи не признаєть ся, що він побіджений; мимо сього він сьвідомий, що він робить місце для нових борців на побоєвищи, старім як сьвіт...

Ми віримо, що поза всїм тим рухом, поза сею видимою вселенною є якийсь загальний Розум, котрого ми не годнї дослїдити нашими пятьма змислами. Ся сила є ніжнїйша, не матеріяльна, але духова. Віра приневолює нас відчувати, що наше житє не кінчить ся на сїм сьвітї; і тому ми мусимо все стреміти до поправи, щоби бути в згодї з тим відвічним Розумом, який уложив цїлий плян. Сей невидимий Розум є всюди, де є етика, де є мораль. А віра разом з етикою творять релїґію.

В. Білинський.

ЧАСИ НАЦІОНАЛЇЗМУ.

Сучасна війна є знаменитим пробним каменем на неодин людський гріх, видаючий ся раньше ясною як сонце правдою, за яку деякі люди без надуми були би жертвували навіть своїми головами, в переконаню, що роблять праведне дїло. Але прийшла війна, здерла заслону — і правда явилась неправдою! Хоч як прикре се розчарованє для добродушних любителїв людства, які раз на все вважали національні межі затертими, всеж таки в наші часи приходить і прийдеть ся в будучности говорити і творити „людство" тільки на основах національних, а не якихось инших, клясових, державних і т. п. Тому варта би дещо близше поговорити на сю тему.

Мимо научного браку точного і згідного понятя „нації" всеж таки приходять до меньше-більше такого її поясненя, що **„нація се суспільна одиниця, обєднана однородною і типічною культурою або бодай почуваюча ся культурною цїлостию і змагаюча до духового самобуту"**. Саме слово „нація" не наше, а латиньске і по нашому значить „нарід", хоч тепер між тими двома словами, „нація" і „нарід", є велика ріжниця, бо під першим розумієть ся всї суспільні кляси даного гурту людий, почуваючих ся до духово-культурної єдности, а „нарід" — се найнизша і найчисленнїйша верства нації, яка й надає їй послїдній виразне національне лице.

Часи сьвідомого національного житя европейських народів не такі то давні і звичайно приймаєть ся, що до розбудженя національної думки в Европі причинились немало наполеонські війни, значить поверх сто лїт тому. З розвоєм історичного дослїду над людським житєм, звичаями, обичаями, мовою, лїтературою і т. д. ріжні вчені старались винайти в тих ріжнородних явищах щось сталого, звести, що так скажу, ріжнородність до основного знаменника, і винайти якусь спільну міру, яка позволялаб виміряти, оцїнити і розібрати ся серед недоступного хаосу ріжних матеріялів. Природно, тут появляли ся ріжні думки і здогади як напр. одні казали, що основним строєм людського житя є стан економічний (Маркс і його історичний матеріялїзм) і від нього залежить весь історичний розвиток народів; другі знова в основу житя народів клали духові закони, що, мовляв, дух людський є причиною того, що людство пійшло тими дорогами, на яких є тепер (неокантисти — від нїмецького фільософа Канта), а деякі говорили прямо, що найкрасшою вихідною точкою для історичного вияснення загально-людського житя — се буде нація, яко щось цїле органічне і витвір самої природи. З довговікового розвитку націй, а особливо з нинїшної війни, ми наглядно переконуємо ся, що националїстична точка погляду є найбільше зближеною до правди і витолковує нам суспільно-полїтичні явища, яких жадна друга теорія, прим. соціялїстична чи яка инша, розяснити не може.

Але як звичайно буває, що нема доброго, щоби на зле не вийшло, таке на жаль лучило ся з понятєм нації. „Сильні сьвіта сего" поспішились натягнути її на своє копито, чим викривили понятє національности до тої степени, що вона натрафила на запеклих ворогів в інтернаціоналах ріжного відтїнку. Під плащик національности підшивав ся російський уряд з своїми помічниками, щоб російщити Українців, Білорусинів, Литовців, Лотишів і т. д. Під плащик національности підшивали ся Поляки супроти Українців, а Нїмцї супроти Поляків, і допровадили разом до того, що первісна національна ідея, яко **ознака любови до свого, а пошани до чужого**, переродила ся в якесь хоробливе явище, яке охрещено навіть національним шовінїзмом, на основі якого сильнїйша нація може поневолювати слабшу, а навіть її зїсти. Ясно, що з таким понятєм національности ми повинні бороти ся зі всїх сил і привернути назад її первісне чисте значінє.

О скільки однако викривлено національну ідею, о стільки пійшли задалеко вороги націоналїзму т. з. інтернаціонали, які жадним способом не хочуть признати нації її дійсного значіння, а уважають її або за щось меньшеважного, другорядного, або кажуть навіть, що нація стоїть на перешкодї в загально-людськім поступі, якого метою — після них — є зєднанє всього людства. Покищо ми оставимо на пізнїйше розважаня, чи і о скільки мають рацію інтернаціонали — і держачись того, що нація є головним пнем людського житя і жерелом всього того, що ми називаємо творчостию людського духа, перейдемо тепер до близшого познакомленя з нею, з її природою, складом і нашими обовязками супроти неї.

(Дальше буде).

Пустка.

Не шумить лан колосами,
Сади не зелені,
Не бігають діти роєм,
Колись так веселі:

Вже й соловій не співає,
Зазуля не кує;
Чогось Ненька-Україна
Тяженько сумує.

Як жеж Ненцї-Українї
Та не сумувати —
Вигнав ворог її дїти
З їх власної хати.

Не плач, Ненько-Україно,
Не плач, не смути ся,
Не всїх синів вигнав ворог,
Є, що остали ся.

Остали ся сини Твої
Вірні аж до гробу,
Відплатять ся вороженькам
За їх люту злобу.

Зофійка Кульпак.

Шікаґо, Ілл., 17. цьвітня 1917.

ВІДКРИТЄ НОВОГО НАРОДУ В АВСТРІЇ.

З початком марта б. р. молодий австрійський цїсар, Карло І., принимав у себе на авдієнції делєґатів всїх національностий, замешкуючих Австро-Угорщину.

Не входячи в близші причини сеї авдієнції і полишивши на боцї всї справи, про які там говорило ся, авдієнція має для загального сьвіта деяку вартість. На авдієнцію зголосив ся делєґат цїлком незнаного ще доси народу. Посол віденського парляменту, Файдутті, котрого весь час уважали добрим Італїйцем з Горицї, заявив молодому цїсареви, що він є представником не італїйського, а **фурлянського** народу.

В розмові з цїсарем Файдутті заявив, що його нарід не має нїчого спільного з Італїйцями, і що він (той нарід) жадає признаня йому самостійности.

Що-ж то за нарід сї **Фурляни?**

Етноґрафи називають їх Ладинами або Рето-Романами. По італїйськи їх звуть Friuli. Вони жиють в удинськім окрузї східної Італії, який граничить з Горицією і Ґрадискою, що їх заняли недавно італїйські війска.

Посол Файдутті заявив дальше, що італїйська мова є цїлком чужа для нього і його народу. „Я — говорив Файдутті — буду стреміти до піднесеня фурлянської нації до степеня культурного розвитку других народів. Я постараю ся видати для свого народу граматику в його рідній мові і будемо в рідній мові розвивати лїтературу".

Італїя — як звісно — голосила перед сьвітом, що вона йде здобувати від Австрії землї, заселені Італїйцями, а тимчасом бачимо що инше. Народи, які замешкують околицї Горицї і Ґрадиски, не є Італїйцями, але цїлком иншим народом.

ДО ВІДОМА ВСЇМ ЧЛЕНАМ І МІСЦЕВИМ УРЯДНИКАМ У. Н. СОЮЗА, А ТАКОЖ ВСЇМ ТИМ, КОТРІ ДОТЕПЕР НЕ Є ЧЛЕНАМИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОД. СОЮЗА.

Отсим подаєть ся до загального відома, що головний уряд Українського Народного Союза принимає нових членів до орґанїзації за ПОЛОВИНУ ВСТУПНОГО в цьвітни, маю і червни 1917 р.

В згаданім часї головний уряд У. Нар. Союза принимає під надзвичайними условями нові відділи до У. Н. Союза.

П. Т. Родимцї! Стараймо ся використати сей час і приєднаймо як найбільше число нових членів до У. Н. Союза.

Коли би хто потребував якихнебудь інформацій в справі У. Н. Союза, нехай пише на адресу головної канцелярії У. Н. Союза:

UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION,
83 Grand St., Jersey City, N. J.

Гол. Уряд У. Н. Союза.

Богдан Заклинський.

УКРАЇНСЬКА НАЦІЯ І ЇЇ ЖИТЄ.

(Передрук заборонений).

(Дальше).

5. Народний танець.

Кождий нарід має свій улюблений танець. Треба признати, що і в танци захована якась частина народної вдачі.

Ой музико, музичєнько, заграй веселенько,
Ти, дівчино, ходи в танець, ти диви ся, [нєнько.

Танці уряджують по селах з нагоди Різдва, сьвят, празника, або як є „на-ук", толока чи вечерниці. В неділю молодїж любить зійти ся на широкій улици і потанцювати під музику. Гарно зеленїють у танци ріжноцьвітні спідниці дівчат, їх білі, красно вишиті на рукавах сорочки. Бистро дріботять їх ноги, обуті в чорні, жовті або червоні черевики. Разом з ними чорніють темні свити парубків, зпід свит білїють також вишиті сорочки, завязані гарасівкою. Спокійно покурюючи люльку, задумливо глядять на молодїж, сидячи рядочком на присінї хати, діди й баби, розмовляючи час від часу.

З українських танців найбільше любена **коломийна**.

Нема танцю на всім сьвіті, як та [коломийка,
Вона душу вириває із мого серденька.

Се чисто національний танець, бо у нім пробиває ся вся вдача Українця. До того ще додати чудову коломийкову мельодію та гарний народний убір танцюючих і слова коломийки, котру вони приспівують.

Коломийки заспівати, коломийки грати,
Алеж тої коломийки легко танцювати!

Добре то кажуть чужинці, що як музика заграє веселої коломийки, то Українець вже не може всидїти на місци.

Ой музика кучерявий скрипочки рихтує,
А мені ся молоденькій душечка радує.
Ой рихтує, ой рихтує, а як зачне грати,
Хоч який слуп закопаний — буде [танцювати.

Коломийка — се танець, котрому товаришить сумна і тужлива мельодія (з тонів moll). З початку танець легко посуває ся при співі та музиці, відтак іде щораз швидше довкола, поки хлопець не здогонить стоячу перед ним дівчину. Всї Українці охотно танцюють коломийки.

Банда! Коломийки грай!
В коломийці щастє-рай,
Молодість і туга.
Грай, мельодіє шумна,
Погуляєм, бо весна
Вже не буде друга!
Танець наш — орлиний лет
Духа попід хмари.
Того лету дивний шум;
В нїм бренить наш вічний сум
І жадоба щастя.
Круті гори провертай,
Щастє людське добувай —
Чей здобути дасть ся!

(В. Пачовський).

Горлиця. — Дївчина, прошена у танець, стає собі по середині кімнати, хлопець танцює довкола неї, роблячи присюди та витинаючи голубці. Дївчина, стоячи у середині, зветь ся горлиця.

Ой дївчина горлиця
До козака горнеть ся,
А козак як орел,
Як поглянув — так і вмер!

Гайдук. — Танець сей — рід козачка із самими присюдами.

Та ще, мій миленький, вволи мою волю:
Поскачи ти гайдука та передомною.

Вербованець. — Се рід воєнного танцю, звичайно при бранці.

А ви, хлопці-новобранці,
Не беріте дївки в танці,
Тільки беріть молодиці
І то білі, круглолиці!

Чабарашка або **шумка.** — „А нарешті чабарашки з усеї, знай, сили, як відодре! Жужмом підуть і люди і хата". (О. Федькович).

За ворітьми дудка грає,
Мене мати не пускає.
Пусти мене, моя мати,
За ворота погуляти.
Як рибочка з оконцями,
Так я собі з молодцями.
А я малий, невеличкий,
Купив Гандзі черевички
А Гандзуня, як зазуля,
Черевики не обула.

Козак, козачок. — Се веселий танець. Його мельодія все погідна і грає ть ся його лиш в „dur" (охочо). Рухи свобідні і бурливі. Зміст пісень по більшій части комічний.

Ой на горі, на вершечку,
Молотили хлопці гречку.
Анї гречки, нї полови,
А в дївчини чорні брови.

Тропак.

Туп, туп ніженьками,
Цор, цор підківками,
Гоп, цуп тропака,
Бо я з роду вже така!

Гопак.

Пійшов би я гопака,
Та не маю петака,
Петичина по коліна,
Тай на плечах пригоріла.

Гірський танець — **гуцулка.**

Гуляли, гуслї розривались,
Гули цимбали, бас ревів.
Як вихор легіні літали,
Кружок дївчат як мак лелів.

(О. Федькович).

Аркан. — Поміж танцями оригінальний гуцульський аркан:

Аркан дрібний, хлопці як дуби,
Дївчата красні, веселі, любі.

Або друга мельодія:

Ой коби я знала, де мій милий оре,
Погналаб я д' нему сірі воли в поле.
Ой гуляю я, гуляю, аж помости гнуть ся,
Попід стелю топірчики вибивані вють ся.

(О. Федькович).

(Дальше буде).

ЗАДАЧІ АВСТРІЙСЬКОЇ ПОЛІТИКИ.

Нема нїодної великої держави, котрою підчас війни так інтересувалиб ся, як Австро-Угорщиною. Яка форма пораженя не грозилаб иншим державам, то всетаки їх істнованє є запевнене в тім або иншім виді. Що-ж відносить ся до Австрії, то для неї програна рівнає ть ся розпадови і загибели.

Манїфест про автономію Галичини виказав, як тісно є повязане одно з другим кожде політичне питанє в Австрії. Зі смертю цїсаря Франц Йосифа видно в державі велику зміну. Премієри не можуть вдержати ся довго на своїх становищах. Кербер пійшов у відставку. Клямлер мусів подати ся до димісії. Нині настало „ческе міністерство", Кляма Мартініца, яке має бути тим „великим міністерством", що вирятує і відродить Австрію. Які-ж задачі стоять перед новим кабінетом? — Се питанє досить обширно обговорює віденська і берлїнська преса.

Яко перший крок до розвязки сього питаня повинно бути скликанє парляменту. Однак скликанє парляменту є досить поважною справою, бо день його скликаня уважають початком розпаду держави.

Австрійське правительство рішило ся скликати парлямент десь в половині мая, а правительство вже від давна приготовляє сили, щоби здавити обструкцію. В тій цїли „Нає Фрає Пресе" подала проєкт, аби завчасу вкоротити права послів, аби в парляменті завести так звану „парляментарну ґільотину" і завчасу означити час голосованя над кождою справою. При такій системі, коли би показала ся сильна обструкція, то парлямент буде розігнаний.

В кождім разї коли би навіть прийшло до якогонебудь порозуміня в державній політиці, то Австрія не може уникнути тої національної боротьби, яка з кождим днем все сильнїйше заостряє ть ся. В останних часах правительство старає ть ся всїми силами погодити національні непорозуміня. Найважнїйшим внутрішним питанєм Австрії є справа українсько-польська і чесько-німецька. Сї чотири національности не можуть нїяк погодити ся між собою.

Крім висше згаданих ще й инші, меньші нації жадають своїх прав. Ситуація показала ся так грізною, що цїсар Карло згодив ся приняти на авдієнцію делеґатів всїх національностий австрійської монархії.

Цікаві тут погляди Німців з Німеччини. Приміром „Франкфуртер Цайтунґ", обговорюючи чеську справу, зазначує, що кождий Чех так пересякнув ідеєю самостійности, що шкода витрачувати сили в боротьбі з ними. „Ніякими моральними арґументами — пише „Франкфуртер Цайтунґ" — їх не переконаєш і не змусиш їх відректи ся сих ідей". Однак якими арґументами можна „змусити" Чехів відректи ся ідеї самостійности, про се „Франкфуртер Цайтунґ" нїчого не каже.

Крім повисших питань австрійський кабінет мусить порішити становище Австрії до Угорщини, Німеччини, Болгарії та Туреччини, бо в „союзї центральних держав" Австрія має відограти важнїйшу ролю нїж Німеччина. Австрія має бути тим кільцем, яке має вязати Німеччину з Болгарією і Туреччиною.

Покищо австрійському кабінетови вдало ся заключити з Угорщиною торговельний договір на протяг 20 лїт, однак всї справи ще не порішені.

В ряді з иншими справами в Австрії виринуло питанє щодо 14-го параґрафу. Крайні елєменти домагають ся знесеня 14-го параґрафу, значить — хочуть цїлковито обмежити власть цїсаря і провід держави віддати в руки парляменту.

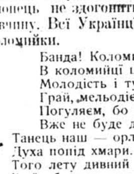
Усї ті справи досить поважні і тяжкі до розвязаня навіть найбільше ґенїяльному полїтикови.

АМЕРИКАНСЬКІ ВІСТИ.

„Украдене щастє".

Накладом „Свободи" вийшла з друку відома драма з сільського житя в 5-ох діях Івана Франка, п. з. „Украдене щастє". Один брушурований примірник в гарній окладинці коштує 25 центів. „Украдене щастє" має високу літературну вартість, а надає ся дуже добре до театральних вистав по наших громадах. Всі українські аматорські кружки повинні набути сю книжку на власність, а крім того вона повинна бути в хатї кождого сьвідомого Українця і Українки.

Страйк розбирачів старих домів в Ню Йорку.

В Ню Йорку вибухнув великий страйк розбирачів старих домів. Сї робітники рік тому зєднали ся в юнію і заключили з властителями умову, після котрої звичайний робітник мав брати на годину 25 центів, а „бармен" 35 центів. Однак сї робота є дуже тяжка і через се робітники рішили ся вийти на страйк. 25-го марта б. р. 2.000 робітників покинуло свою роботу. Вони жадають 8-годинного дня праці і підвишки платні: 40 центів для „лейбра", а 50 центів для „бармена" на годину, а також 44 години роботи в тижни. Тепер контрактори набрали скебів. Контрактор Джекоб Фольк стрілив до робітників. Приходить на юнійні мітінґи нашого відділу ч. 14.949 до галї Асторія, 62 Іст 4-та улиця, Н. Й. — Френк Рабі.

„Французський День" в Пенсильванії.

Говернор Бромбав з Пенсильванії назначив день 26. цьвітня яко „Французський День" в честь Франції.

Не хоче віддати батькови дитини.

В четвер (26. с. м.) в нюйорськім суді буде переслухане справи артиста Миколи Ґана з Бруклина, Н. Й. М. Ґано скаржить Валентію Ґуску з Ню Йорку о зворот його дитини. В. Ґуска по смерти жінки Ґана забрала в опіку її дитину, Юлію, а також гроші, які мама мала в банку (около 1.000 долярів) і назвала себе сама опікуною дитини, яка числить тепер понад 14 літ житя. Письмо, яке вона внесла до суду, говорить, що В. Ґуска взяла дитину, бо думала, що батько дитини, М. Ґано, помер. В часї, як померла жінка Ґана, її муж працював при зелізничій компанії в Сибірі. Коли почув про смерть жінки, зараз повернув до Ню Йорку.

Тепер Ґано жадає від Ґуски звороту дитини і гроший, однак Ґуска не хоче віддати ані гроший ані дитини. Справу Ґана заступає знаний в Ню Йорку адвокат Еліяс Розенталь, який ручить, що Ґано дістане назад і гроші і дитину.

Слабий наплив рекрутів.

Минувшої неділї до маринарської стації рекрутаційної зголосило ся 60 осіб, з чого принято лише трох, а прочі оказали ся неспосібними.

Теля має 8 ніг, 2 голови і 2 хвости.

Теля з двома головами, вісьмома ногами і двома хвостами вродила корова фармера Алберта Евери, недалеко Іліон, Н. Й. Ветеринар сказав, що се перший подібний случай в сьвіті. Теля мало два тіла, злучені разом. Згинуло вкороткі по народженю.

Сьвященик застрілив жінку, її маму і себе.

Проповідник протестантської церкви, Роберт Дж. Берри, в Йонкерс, Н. Й., застрілив минувшої неділі свою жінку, її маму, поранив жінчину сестрінку, а відтак застрілив сам себе. Він був великим американським патріотом, а його жінка і її мама були Німками і великими німецькими патріотками. В суботу вечером сиділо їх четверо в покою і говорили про війну. Жінка і її мама боронили Німеччину, а Роберт Берри боронив Злучені Держави. Сестрінка, Кароліна Бар, не вмішувала ся до розмови. Так передирали ся вони аж до 4. години рано. Відтак пішли спати. В неділю рано, о 8. годині, до спальні влетів Роберт з револьвером в руці. Стрілив до старої жінчиної матери та до жінки і убив їх на місци. Відтак стрілив до сестрінки і зранив її в руку. Думаючи, що вже убив її, зміряв револьвер, стрілив собі в голову і сконав на місци. В полишеній карточці він пише: „Проклята Прусія!"

Страйк в фабриках амуниції в Німеччині.

В ріжних фабриках амуниції в Німеччині вибухнув страйк. Також у великій фабриці Круппа робітники страйкують.

Анґлія змобілізувала всіх лікарів.

Воєнна рада в Анґлії ухвалила покликати до служби кождого лікаря, хірурга і кождого військово дозрілого мущину, який має бодай вчасти якесь знане лікарської штуки.

НОВИНКИ.

Улиця в честь Вілсона в Парижи.

Міський раді Парижа зроблено пропозицію, щоби вона назвала одну улицю міста іменем президента Вілсона. Улиця буде звати ся „Евеня президента Вілсона".

Димісія премієра Тіси.

Телеграми з минувшого тижня донесли, що угорський премієр, гр. Тіса, уступив.

Причиною уступленя гр. Тіси зі становища премієра була сильна опозиция графа Андраші. Підчас засїданя угорського парляменту граф Андраші попросив, аби йому дозволити говорити. У своїй 2-годинній промові він почав доказувати, що гр. Тіса є злим духом двоголової монархії і в інтересі краю його треба усунути.

„У внутрішнім житю Угорщини — говорив Андраші — Тіса розпоряджає ся наче диктатор. Преса заборонена. Опозиції грозою репресій замкнув уста. З усїх усюдів доходять жалоби на страшні тягарі війни, а гр. Тіса глухий на се...

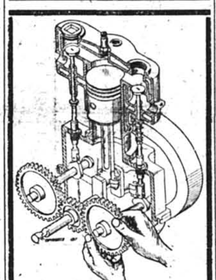
„Ідея коаліційного кабінету упала, а лише з причини гр. Тіси, бо він всюди старає ся висувати наперед своє „я". Робота премієра супроти Австрії ще погубнійша. Берхтольд був змушений подати ся до димісії, бо ніяк не міг допустити, щоби Тіса мішав ся до його функцій. В переговорах з Румунією він наробив богато похибок. Він хоче розказувати австрійським міністрам. Він всюди пхаєть ся зі своїми непрошеними радами. І вкінци наробив того, що замісць згоди між Австрією й Угорщиною вибухла ненависть. Кріза з поживою, недостача угля, невміла заміна продуктами з Австрією — се також наслідки роботи Тіси, котрий всюди наробив Угорщині ворогів".

В кілька днів по сїй промові граф Тіса зрезиґнував.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

В. Ґ. К., в Б. — Про ніякий банк ми нічого певного не можемо говорити.

Едґар Еллен По.

ЧОРНИЙ КІТ.

(Переклад з анґлійського).

(Передрук заборонений).

(Конець).

До переведеня через сю пляну пивниця дуже добре надавала ся. Її стїни були недавно витинковані і при вохкій погоді ще не повисихали. Крім того одна стїна висунула ся наперед, а за нею знаходив ся комин, чи щось подібного. Я не сумнівав ся, що менї без труду пощастить ся виймити цеґли в сїм місци, всадити трупа і знов замурувати так слїд, щоб нїчиє око не доглянуло чогось підозрілого.

Я ані трохи не завів ся. При помочи зелїзного дручка менї легко вдало ся вибити діру в стїнї. Відтак я вложив осторожно тїло трупа в середину і без труду замурував зручно стїну. З найбільшою обережностию дістав піску і глини зробив з сього підмастку, яка нічим не ріжнила ся від давної, і осторожно вигладив новий мур. Коли я скінчив свою роботу, почув в собі вдоволенє, що всьо пішло так легко. На мурі не було найменьшого значка, який вказував би, що стало ся щось страшного. Я позмітував із землї румовище і оглядаючи своє діло з вдоволенєм, промовив до себе: „Бодай тепер не пійшла моя праця на марне".

Відтак я почав шукати кота, який спричинив тільки нещастя. Я порішив убити його. Колиб він був в ту хвилю впав менї в руки, його доля булаб рішена. Однак здаєть ся хитре зьвіря, занепокоєне наглим вибухом мого гнїву, оминало мене. Не дасть ся описати, або хочби уявити собі, якої розкоши зазнав я через те, що не бачив кота. Настала ніч, а кота не було. Аж тепер, за весь час, відколи він появив ся в моїм домі, я переспав спокійно і твердо першу ніч; я спав, хоч тягар убийства придавлював мою душу.

Минув день і другий, а чортівське сотворінє не показувало ся. І я знов відітхнув свобіднїйше. Здаєть ся потвора утїкла зі страхом з моєї хати на завше. Я вже не бачив того проклятого чорта і був безмірно щасливий. Сьвідомість мого злочину не дуже мене непокоїла. На кілька запитів про жінку я відповідав зовсїм спокійно. Заряджено навіть слїдство, але очевидно нїчого не викрито. Я мав запевнений спокій раз на все.

Четвертого дня після убийства зявило ся несподівано в моїй хатї кількох панів з поліції і взяли ся старанно перешукувати цїле мешканє. Однак я був певний, що вони нїчого не знайдуть і заховував ся зовсїм спокійно. Урядники приказали менї при ревізії іти за собою. Вони перешукували кождий кутик, кожду шпарку. Вкінци вже третий, чи четвертий раз вони зійшли до пивниці. Я ані не здриґнув ся. Серце моє било ся зовсїм спокійно, як у того, що не почуваєть ся до нїякої вини. Я пійшов за ними до пивниці і ходив від одного кута до другого. Заложивши руки, я походжував сюди і туди. Урядники заспокоїли ся і хотїли відійти. В моїм серци палила така радість, що я не міг її укрити. Мене палила охота поглузувати собі з них і в сей спосіб вменити їх про мою невинність.

„Панове, — промовив я вкінци при виході з пивниці, — тїшить мене дуже, що ви переконали ся про безосновність ваших підозрінь. Бажаю вам доброго здоровля і трохи більше чемности. При сїм скажу вам ще, що сей дім є сильно збудований!"

Серед шаленої охоти сказати щось зухвале я сам не тямив, що говорю.

„Мушу признати, що сей дім є добре збудований. Сї мури — чи ви вже хочете відійти, панове? Сї мури є кріпко збудовані".

Тут з дивною радостию штуркнув я палицею, котру мав случайно в руках, сильно об мур, в те місце, де було сховане тїло моєї любої жінки.

Але най Господь змилуєть ся надімною і увільнить мене з пазурів мого вічного ворога! Ще не розійшов ся по пивниці відгомін мого стукана, коли з нутра, мов з гробу, залунала відповідь. Був се крик, спершу придушений і перериваний, як плач дитини. Опісля перемінив ся в голосне, безперериве заводженє, зовсїм неприродне і не подібне до людського голосу. Страшне витє, в якім було чути на-пів нарікане, на-пів триюмф. Неначе чортівський реґіт змішав ся зі страшним заводженєм пекольників.

Про мої думки не треба вже і говорити. Я заточував ся від одної стїни до другої. Урядники зі страху остовпіли і задержали ся на сходах без руху. Але опісля з десять сильних рук взяло ся до муру. Мур розвалив ся, а перед очима присутних стояв труп вже сильно зігнилий і облитий кровю. На його голові сидів проклятий кіт з широко розявленим, червоним ротом і одним оком, що палало огнем. Се він довів мене до огидного злочину, а його зрадливий голос віддав мене в руки ката. Я замурував потвору правдоподібно разом з трупом.

СТОРІНКА „ПРОСЬВІТНОЇ КОМІСІЇ" УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

Др. ІВАН РАКОВСЬКИЙ.

ПРО ЗЕМЛЮ, СОНЦЕ І ЗВІЗДИ

(ПОПУЛЯРНА АСТРОНОМІЯ).

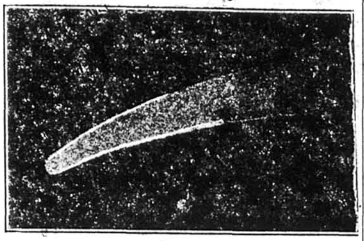
—0—

V.

ДИВНІ НЕБЕСНІ ТІЛА: КОМЕТИ І ПАДУЧІ ЗВІЗДИ.

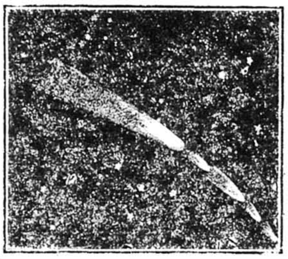
1. Що то таке комети?

Кромі звичайних небесних тіл, які все бачимо, з'являють ся часом на нашім небі якісь дивоглядні тіла, які називають кометами. Хто мав щасте хоч раз в житю бачити комету, або хто остаточно бачив єї нарисовану, той знає, що вона зовсім неподібна до звичайних небесних тіл. Вправді у комети бачимо звичайно з переду кулисте, ясне ядро, що подобає на звізду,

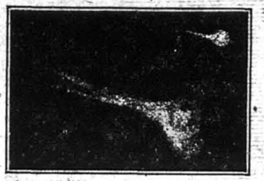
Образок 30. Комета з року 1811.

але довкола того ядра бачимо ніжну мрачну верству, що простягаєть ся від ядра ще й в зад, розширяючись та розріджуючись чим раз більше. Ясне ядро комети називають звичайно єї головою, ніжну верству довкола ядра ослоною, а мрачне видовженє хвостом або мітлою. Впрочім що до величини і виду бувають комети дуже ріжнородні. Бували такі, що їх ядро сьвітило яркійше від найясніійших звізд, а хвість простягав ся через значну часть небозводу, але бувають дуже малі, часом ледви замітні, та найбільше комет зовсім навіть не бачимо тому, що їх можна доглянути тільки побільшаючими склами. Незвичайний вид ко-

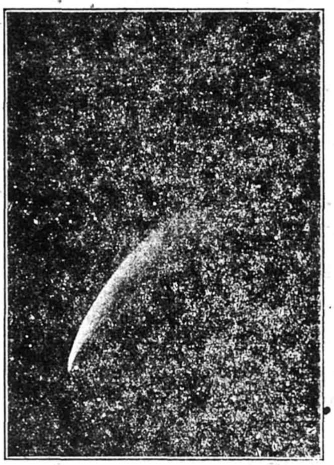
Образок 31. Комета з року 1889.

мети і те, що вони з'являють ся дуже рідко, та нагло і неправильно, є причиною, що на непросьвічених людий вони все робили і роблять дуже велике враженє. Малопросьвічені люди все і всюди уважають їх знаками божого гніву, або віщунами війни, помору та дуже великих нещасть. Причиняеть ся до того ще й дивна постать комети, що нагадує непросьвіченим людям будьто мітлу, будьто меч, то знов трупячі голови з розпущеним волосєм. Тепер, від коли вчені розслїджують комети далековидами та иншими дотепними способами, ми вже перестали їх боятися, тепер ми вже знаємо на певно, що комети се також небесні тіла, що подібно як і планети кружать довкола нашого сонця. Тільки так, як вид у них незвичайний, так і спосіб їх круженя довкола сонця дуже дивний. Як знаємо, всі планети кружать довкола сонця по дорогах дуже зближених до кола, а сонце стоїть майже в самій середині тих колових доріг; в додатку дороги всіх планет лежать на одній площі, та уложені рівнобіжно до себе немов кола нарисовані на карточці паперу співосередно, то є так, що меньші кола вписані в більших а всі мають спільний осередок (гляди образок 28). Комети кружать довкола сонця трохи відмін-

Образок 32. Комета Белї з року 1846.

но. По перше їх дороги мають вид дуже видовжених кіл, а сонце не стоїть в середині такого кола тільки дуже близько одного його кінця, через те комети перебігають раз дуже близько сонця, то знов незвичайно від него віддалюють ся. По друге дороги комет не лежать на тій самій площі що дороги усіх планет а переходять все в поперек. По третє комети кружать довкруги сонця звичайно в напрямку зовсім відворотнім як планети, а в кінци вони кружать довкола сонця з незвичайною скорістю. Знаємо сімдесять і чотири комети, яких дороги так докладно розслїджені, що ми не тільки знаємо положенє і довготу таких доріг, але і час, якого потребують ті комети, щоби по тих дорогах обігти раз довкола сонця. Та кромі тих комет є

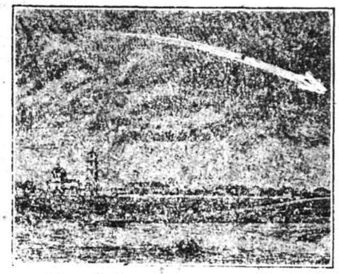
Образок 33. Велика комета Донаті з року 1858.

ще дуже богато таких, що так відбігають від сонця, що переходять далеко-далеко поза дорогу найдальшої планети Нептуна та після обчисленя потребують соток літ, щоби зблизити ся знова до сонця і заясніти на нашім небозводі. Кометам надають звичайно назви після тих вчених, що їх відкрили, або означують їх числами того року, в якім їх вперве зауважено. І так приміром є комета Енке, що обігає довкола сонця в трех роках і чотирох місяцях, комета Беля, з обігом в шість і пів роках, комета Галей з обігом у сімдесять і чотирох роках, комета з року 1860, що обігає довкола сонця раз в протягу девять тисяч літ — та багато инших.

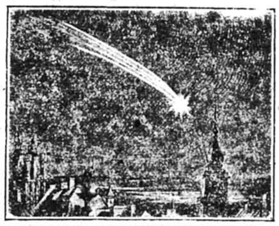
Додати треба також, що комети бувають звичайно неймовірно великі. Орчислено, що деякі комети бували широкі на кільканайцять а довгі на кількасот міліонів кільометрів; коли би голову такої комети покласти в тім місци, де є наше сонце, то єї хвіст сягав би аж до нашої землї. А всеж таки мимо тої величини мусять вони бути з дуже легкого матеріялу, бо їх хвіст буває нераз так прозорий, що крізь нього можна бачити такі дрібні звізди, які закриває вже найрідша хмарка або легенький дим (образок 30). Через се комети стають для нас тим більше загадочними, та багато вчених посьвячує багато праці і труду, щоби прояснити сю загадку, що таке комети і яка то їх будова. Але заки ми розкажемо, до чого дійшли згадані вчені, задержимо ся еще хвильку над річю позірно зовсім відмінною, а то над тим:

2. Що таке спадаючі звізди?

Всякий з нас бачив спадаючі звізди. Дивлячись уважно серед ночи на чисте, зоряне небо можна дуже часто бачити, як тут і там пересунеть ся по небі ясна

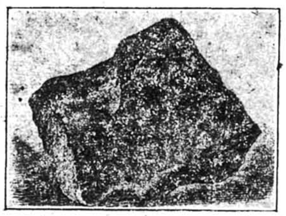

Образок 34. Метеор, який упав на землю в ґубернії Перміській.

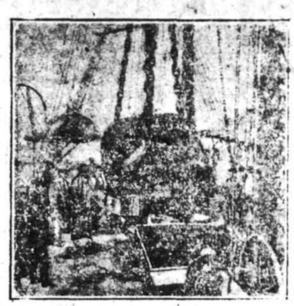

Образок 35. Метеор Пултуський з року 1868.

зірка, полишаючи за собою на хвильку довгий, ясний слід, та зникає так несподівано як з'явилась. Часом появляють ся вони так часто, що можна начислити їх і кількадесять за годину. Непросьвічені люди думають, що се справдішні звізди спадають з небесного склепіня, та розказують собі про те ріжні казочки. Однак часом лучаєть ся, що така „спадаюча звізда" впаде справді, з гуком, на землю. Тоді бачимо, що се більші або меньші каменюки, звичайно такі, яких багато на нашій землї. Такі каміня, що спадають з небозводу на землю, називають здавна метеорами і нинї знаємо вже напевно, що спадаючі звізди і метеори —

Образок 36. Метеор Ґренляндський, який нині є в нюйорськім музею.

Образок 37. Метеор ґренляндський видобутий з землі в 1897 році.

се все одно. Тих каменюк-метеорів снує ть ся тьма у всесьвітному просторі! так приміром обчислено, що попри нашу землю перебігає їх часом що години около чотириста тисяч, то значить в протягу дня десять міліонів.

Образок 38. Метеор, брила заліза, що нині є в музею петроградськім.

Метеори не сьвітять власним сьвітлом і коли вони летять далеко від землі, то їх зовсім не видно. Можна бачити тільки ті метеори, які пролітають попри нашу землю так близько, що проходять крізь наш воздух. Метеори летять з неймовірною скорістю і власне в на-

Образок 39. Гумбольт і Бонплян слідять рій метеорів в 1799 році.

слідок тої шаленої скорости вони, переходячи через наш воздух, так сильно труть о нього, що дуже розгрівають ся та запалюють ся ясною полуміню. Се й не диво, миж всі добре знаємо, що через сильне терте всі тіла розгрівають ся. Але метеори горять тільки

хвильку. Більша їх часть полишає землю і летить в безвісти далі. Проминувши верству нашого воздуха, що груба заледви на десять миль, вони знова входять в порожний, зимний, всесьвітний простір, а там зараз стигнуть і знова темніють. Тільки ті метеори, що надто вже зблизили ся до нашої землі, притягає наша земля до себе і тоді ми маємо нагоду переконати ся, що се звичайні обтоплені каміня. Близші розсліди показали, що метеори летять громадами, та що наша земля стрічаєть ся з тими громадами метеорів в певних докладно означених часах; приміром в половині серпня і падолиста справді аж роїть ся від метеорів на нашім небі.

Але спитає неодин, що спільного мають метеори з кометами? А власне, найновійші досліди показали, що комета се нічго иншого як тільки рій метеорів! Збиті в одну густу громаду гонять вони у всесьвітному просторі довкруги нашого сонця, а в наслідок того страшенно скорого руху запалюють ся, парують і тягнуть сю розжарену пару за собою довгим хвостом. Найгарнійшим доказом тоог є комета Беля, яка обігала довкруги наше сонце що шість і пів року. Останний раз бачили єї від 24. до 27 вересня 1872 року, коли то переходила як раз близько нашого сонця і нашої землї; 27. вересня 1872 року вона прямо в очах астрономів розсипала ся на метеори і від того часу стрічаєть ся наша земля рік-річно того самого дня з тою самою громадою метеорів, та багато з них притягає до себе.

(Дальше буде).

Пантелеймон Куліш.

ОРИСЯ.

—o—

(ІДІЛЛІЯ).

I.

Співають у пісні, що нема найкрасчого на вроду, як ясная зоря в погоду. Отже хто бачив дочку покійного сотника Таволги, той би сказав може, що вона красча й над ясную зорю в погоду, красча й над повний місяць серед ночи, красча й над саме сонце, що звеселяє й рибу в морі, і зьвіря в діброві, і мак у городі.

Може й гріх таке казати: де таки видано, щоб дівча було красче од сьвятого сонця й місяця? Та вже мабуть так нас грішних мати на сьвіт породила, що як споглянеш на дівоцьку вроду, то здасть ся тобі, що вже ні на землї ні на небі нема нічого красчого.

Гарна, дуже була гарна сотниківна! Знали її по всїй Украйні; бо в нас на Вкраїні, скоро було в кого виросте дочка хороша, то вже й знають усюди. Було чи треба кому з молодого козацтва, чи не треба чого у Вийтовці, їде за сто верстов, аби тілько побачити, що там за дочка в сотника Таволги, що там за Орися, що всюди про неї мов у труби трублять! Та не багато з того виходило користи. Якось не було козацтву приступу до неї з залицяннєм. Чи батько був дуже гордий, чи дочка дуже пишна, того не знаю; а знаю, що було верneть-ся инший крутиус із Вийтовець та й ходить, мов неприкаянний. Спитає його про Орисю товариш...

„Шкода", каже, „брате, нашого повабу1) й залицяння! Не для нас зацьвіла ся квітка! Може хто й застромить її собі за високу шапку, тілько той буде не з нашого десятка".

А товариш похитає мовчки головою та й подумає: „От-же занапастила козака!"

II.

А Орися була вже не дитина, вирівнялась і викохалась, як біла тополя в леваді. Подивить ся було на її старий сотник, подивить ся на її пишний зрост і хорошу вроду, порадуєть-ся батьківським серцем, що діждав на старість собі такої дочки, а часом і посумує: „Доспіла єси, моя ясочко, як повний колос на ниві! Та чи знати-ме женчик, яку благодать бере собі од Господа милосердного? Єсть багато людей, і статечних і значних, що залицяють ся на тебе, та не хотілось би менї оддавать тебе в руки сивому дідові: звялить тебе ревнуючи2), як вітер билину в полї. Ой, не хотілось би оддавать тебе й за молодого шибайголову, що не поживе довго без степу та коня, поляже в полї буйною головою, а тебе зоставить горювать з дітоньками!"

Так собі думаючи та гадаючи, старий Таволга часом тяжко-тяжко засумує, аж сльоза покотить ся йому з ока.

А Орися росла собі як та квітка в городі. Повна та хороша на виду, маяла то сям то там по господі в.старого сотника, похожала як по меду бжілка і всю господу звеселяла.

III.

Приснив ся раз Орисї предивний сон. Здалось, прийшла до неї з того сьвіту покійна пані-матка, стала над нею в головах та й каже: „Дитино моя, Орисю! Не довго вже тобі дівувати: що-день благаю Господа милосердного, щоб послав тобі вірну дружину".

Встала Орися ні смутна ні весела, їде до пан-отця в сьвітлицю, зачервонілась як та квіточка, та й каже: „Пан-отченьку! Позолили мої дівчата платте. Нехай запряжуть нам коней; поїдемо ми до Трубайла3), під Турову Кручу; там вода, чиста як скло, рине по камінням".

А пан-отець рече: „Чого-ж тобі, Орисю, так далеко їздити?"

— „Хиба-ж то вже, пан-отченьку, й далеко?... На пів години ходи; та туди-ж усе їхати лугом та левадами, що й не счуєш ся, як вода заблищить і зашумить під горою".

А пан-отець: „О, я вже знаю, що аби чого забажала, то вмієш випросить. Поклич же мені старого Гриву!"

Поскочила Орися до дверей, не довго шукала Гриви, зараз привела його перед пан-отця.

А той Грива був старий, дідизний чоловік. Знав він пана сотника ще з-малечку, винестив його на руках; вивчив і на коні їздити. Потім виходив з сотником у походах ледви не всю Польщу, був з ним і в Криму, був і на Чорному морі; та вже на старість не схотів би й панства, аби тільки при йому дожити віку. Старий уже був дуже дідуган той Грива; брови на очи йому понасовувались і борода сива до пояса.

Увійшов у сьвітлицю, вклонив ся пану сотнику, та й каже: „Добрий-день, добродію!"

А сотник йому: „Здоров, добродію!" Бо вони один одного звикли добродіями величати.

„Запряжи", каже, „добродію, пару коней, візьми хоч той віз, що було сухарі в поході возимо, та повези наших прачок до Трубайла".

А той йому: „Добре, добродію, запряжемо. Чому не запрягти?"

І ото зараз іде, бере двох хлопців, викочує з-під повітки4) віз, довгий і широкий, добре йому знакомий, що нераз у лихій годині, засівши за його, одбивавсь од Ляхів або од Татарви, нераз приняв через його й нужди не мало, часом як трапить ся було утікать із ним по корчах, по болотах, по багнах, щоб вихопить ся манівцем із залоги. Викочує старий Грива той віз тепер на иншую потребу; запрягає пару коней, що вже літа давно погасили в них той огонь, що кипить у серці, паше з очей і з ніздер, і кидає коня сюди й туди, на страх жінкам і дітям, а доброму козакові на втіху. Смирні тепер тії два білії коники ходили під рукою сивого Гриви, що вже давно одвик од козацького герця.

Отже дівчата Орисині несуть сорочки, шитії рушники, настілники і всяке добро; наклали повен віз, і самі посідали: усі в стьожках та в квітках, — Орися поміж ними, — і як мак у городі всі квітки закрашає, так вона сиділа поміж своїми дівчатами. Сивий Грива сів з-переду; хлопята кинулись одчиняти ворота. Виглянув у вікно пан сотник:

„Не бари ся ж там, Орисю!"

А вона: „Ні, пан-отченьку!"

Ляснув погонич пугою5); коні заржали, почувши лугову пашу; потюпали і зникли з очей і з возом, і з погоничем, і з дівчатами.

IV.

От уже й луг перед ними. І сюди зелено, і туди зелено. Було бо се саме на весні, як ще трава сьвіжа та молода, тілько що вкриє землю. Скілько в-горі синього неба, стілько в-низу зеленого лугу. І так як ясна зоря в ночі покотить ся, палаючи по небу, так тая Орися проїзджала широким лугом з своїми дівчатами.

Аж ось, — шумить, реве Трубайло за левадами. Як розступить ся дерево, а сонце як заблищить, саме в тім місці, де вода рине через каміння, то ти б сказав, що то не вода, а саме чисте скло, самий дорогий кришталь рине з гори і бєть-ся на дрібнії склянки6) об каміння.

Над річкою Трубайлом стоїть висока круча. Вся обросла кучерявим вязом, а коріння повисло над самою річкою. Дикий хміль почіплявсь за те коріння і колишеть-ся кудлатими жмутками. А в-низу вода рине та рине! Отсе ж тая й Турова Круча.

Дивлять ся на неї дівчата, та й питають ся в старого Гриви, чого вона прозвалась Туровою?

„На-що вам знать?" каже Грива.

— „Аже-ж ти на щось знаєш? Так і нам скажи!"

„Ой, мої голубята! Сказав би я вам, та тілько більше не поїдете сюди на річку".

— „Що-ж там таке? Скажи бо таки нам, дідусю!"

Як узяли просить, не видержав старий, сів на камені над річкою, та й почав глаголати:

„Колись то давно, іще до татарського лихоліття, правив Переяславом якийсь князь. Та й був собі той князь стрілець такий, що аби зуздрів на око, то вже й його; і кохавсь він у польованні. Ото-ж раз поїхав той князь на польовання, та й одбив ся у пущі од своєї челяди. Їде та їде пущею, коли ж дивить ся, аж на лощині7) пасеть-ся стадо турів".

— „А що-ж то, дідусю, за тури?" спитала ся Орися.

„То, моя кришко, були дикі бики з золотими рогами; тепер уже їх нігде не зуздриш. Бачить князь тих турів; тілько не дивуєть-ся на їх золотії роги, а дивуєть-ся, що при них стоїть дівчина, така, що усю пущу красою осьвітила. Поскочив він до неї; а від неї так сяє, що й приступити не можна. Забув князь і про свою челядь, і про те, що заблудив у пущі: вхопила його за серце тая чудовная краса.

„Дівчино!" рече: „будь моєю жоною!" А вона рече: „Тогді я буду тобі жоною, як Трубайло назад верне ть-ся". А князь їй знову: „Як не згодиш ся на моє прохання, то я твої тури постріляю". — „Як постреляєш мої тури, то вже більш нічого не стреляти-меш". Розсердив ся князь, взяв лук з плеча і почав стрілять золоторогії тури. Сунулись тії тури в пущу, так і виваляли дерево; а князь за ними знай пускає стрілку за стрілкою. Прибігли над Трубайло... а Трубайло тогді був не такий узенький як тепер, — прибігли над високу кручу і всі шубовсть у воду! та й ні один не переплив, усі каменем лягли по дну, аж річку загатили. Сплеснула тогді дівчина руками: „Потопив єси моїх золоторогих турів, блукай же тепер по пущі по всі вічнії роки!..." Отже й блукає, кажуть, той князь до сього часу по пущі, і ніяк не знайде свого Переяслава. А Переяслав був уже і в татарських руках, був і в лядських, — чого вже не було з тим Переяславом? А він не знайде його, та й не знайде. А дівчинині тури лежать і досі камінням в воді, і от прислухайсь: то не вода реве, а ревуть тури глухо з-під води. Отже, кажуть, буде таке время, що князь прийде на Турову Кручу, повстають тури і пійдуть шукати собі диких пущ по Вкраїні".

V.

Слухають дівчата, та аж сумно їм стало; слухає Орися, та вже боїть-ся й глянуть на каміння, що простяглось купою через річку. Вже їй здаєть-ся, що то справді не каміння, і вода шумить якось не так, як вода...

Засмутив зовсім дівчат старий Грива. Не знають уже, чи прать би то їм, чи до-дому вбиратись; сором тілько старого Гриви: поглядає бо на них, та тілько всьміхаєть-ся. То було люблять прать на самій бистрині, положивши кладку з каменя на камінь; а тепер одійшли дальше од кручі, де вода ще не дійшла до каміння і пливе тиха та чиста, хоч вигляньсь як у зеркало. І справді мов у зеркалі видно в воді і небо, і кручу з тими кудлатими корінням, що переплутались із хмелем, і кучерявії вязи, що повибігали на самий край і попростягали зелені лапи над річкою.

Дивить ся Орися в воду, аж у воді на кручі щось зачервоніло; хтось ніби виїхав із пущі на сивому коні і стоїть поміж вязами. Боїть ся глянуть у-гору, щоб справді не було там когось; боїть ся глянуть і на каміння: вже їй здаєть-ся, що ось-ось заревуть і сунуть ся з річки зачаровані тури. Смикнула за рукав одну дівчину і показала в воду: дивлять ся дівчата, аж на Туровій Кручі князь на сивому коні. Так і обомліли. Бо хто-ж би сказав, що то й не князь? Увесь у кармазині, а з пояса золото аж капає.

Не мало ж, видно, здивовавсь і козак: стоїть на коні нерухомий. Бо хто-ж би й не здивовавсь, опинившись над такою кручею? У-низу рине вода через каміннє, а над водою сидить нерухомо сивий дід на камені, а там стоять нерухомі дівчата, з прачами8), з мокрими полотнищами в руках. Чи дівчата, чи може русалки повиходили прати сорочки підводному цареві, що живе в кришталевому будинку під водою. Отсе-ж мабуть і сам він вийшов з води погріть старії кости на сонці. Ще раз погляне козак на сивого діда, ще раз погляне на дівчат: позасукували до локоть рукави, попідтикали плахти й мережані заполоччю подоли... Золото не сяє так на дорогих перстнях, як сяють у воді і над водою їх білії ноги. Задививсь козак, і собі стоїть нерухомо; коли ж гукне на його старий Грива: „Гей, гей! козаче! Чого се тебе занесло на кручу? Хиба хочеш пополоскать свої кармазини в Трубайлї?"

І скоро промовив, — зараз наче розбив які чари. Засоромились дівчата і давай бовтать полотнищами.

А козак одвітує дідові: „Та й за те слава Богу, що хоть на кручу вибрав ся. Скажи, будь ласкав, дідусю, як мені виїхать ік Вийтовцям?"

„А чого тобі треба в Вийтовцях?"

— „Через Вийтовці", каже, „лежить моя дорога".

„А куди-ж лежить твоя дорога?"

— „Моя дорога — до чийогось порога, моя стежечка — до чийогось сердечка"

„Еге", каже старий Грива: „нехай же тобі Господь у доброму ділї помагає! От-же куди тобі виїхать. Берись у-низ, по-над берегом; то там трохи низче буде тобі доріжка; тією доріжкою виїдеш ти на річку. Єсть через річку й кладочки; возом не проїдеш, а конем добрий козак перехопить ся".

Подякував козак за пораду, повернув коня і сховавсь по-за деревом.

Як сховавсь, тогді то вже розгулялись наші дівчата; розписали козака як на папері: які й очи, які й брови, як і говорить, як і всьміхаєть-ся. Та каже: „Се твій суженийй!", а та: „Се твій". А одна додала: „Не змагайтесь дурно, дівчата: чи рівня-ж таки вам пишний князь! Се нашій панночці суженийй!"

Почервоніла Орися. „Збожеволіла", каже, „ти, Параско! Хиба не чула, що він сказав дідові?"

І жаль їй було, сама не знає чого, що він їде свататать ся. Мякше од воску дівоче серце. Тане воно од козацьких очей, як од сонця...

„Що-ж", каже Параска, „що їде сватать ся! Суженої й конем не обідеш!"

VI.

Поправи дівчата сорочки, зложили на віз, зеленою пахучою травою прикрили, посідали й поїхали до-дому, сьвіжі та веселі; щебечуть як ластівки. Іще далеко не доїхав віз до сотницького двора, а в дворі вже чутно було, що вертають ся.

„Орисю, наша панночко!" крикнули дівчата, скоро розчинились ворота. „Чий же то сивий кінь у дворі стоїть? Се-ж того козака, що ми бачили, се-ж твого князя, се-ж твого суженого!"

Гляне Орися, а в серці наче жаром запекло. Чи вона злякалась, чи вона зраділа, сама того не знала.

Виглянув у вікно із сьвітлиці молодий козак: їде в двір віз із старими кіньми, із старим сивим погоничем; зелена трава волочеть-ся по боках і бєть-ся по колесах; а із-за сивої бороди старого Гриви, із-за білої зіми, червоніє літо: повен віз дівчат у квітках та в намисті, — Орися як сонце поміж ними! Виглянув, та аж руками сплеснув: „Се-ж вона, се-ж вона!" І ото вже тогді почав на прямоту викладувать свою мову пану сотникові, і хто він такий, і чого приїхав. Хто ж він такий, то се вже пан сотник знав давно: Миргородський осауленко, отаман у своїй сотні, хорошого й багатого роду дитина. А чого приїхав? Приїхав подивить ся, що там за Орися така, що там за дочка в сотника Таволги на всю Гетьманщину; а побачивши та й себе показавши, довідать ся, чи вже надбала шитих рушників у скриню... Про що журивсь, чого бажав пан сотник, те йому як із неба впало. Не довго думавши, позвав Орисю. Ввійшла в сьвітлицю, червона як калина.

„От, Орисю, тобі жених! Чи люб він тобі, чи може підождеш красчого?"

Хоть-би тобі слово промовила, хоть-би тобі очима зглянула. Стоїть сердешненька і головку схилила.

Бачить пан-отець, що не діждеть-ся од неї одвіту, — бо де-ж таки, щоб дівчина сказала, що в її на мислї. Очиці хиба скажуть, а сама ні. Прахував се пан-отець, та й каже: „Де вже такий козак та люб не буде! Обніміть ся ж та поцілуйтесь, та й Боже вас благослови!"

Обняв козак Орисю, поцілував у тії губоньки, що наче з самого меду зліплені, і вклонились обоє низько, до самого долу, пан-отцеві.

Чи багато ж наїхало дружини на весілля, чи бучно одбули гостей, чи довго гуляли, се вже не наше діло розсказувати.

Бачив я Орисю саме перед весіллям; хороша була, як квіточка. Бачив я знов її через рік у Миргороді, — ще стала красча за-мужем, і дитина в неї як Божа зірочка. Вже я нераз думав собі на неї дивлячись: „Се Божа слава, а не молодиця! Що, як-би хто дотепний змалював її так, як вона єсть, із маленькою дитинкою на руках! Що б то за картина була!"

1) Поваб—попада, принада. 2) Ревнувати—бути заздрісним, чіпати ся. 3) Трубайло—Трубеж, доплив Дніпра. 4) Повітка—піддаше, шопа, возівня. 5) Пуга—батіг, бич. 6) Склянка—кусник розбитого скла. 7) Лощина—полянка. 8) Прач—праник.